

Οι κειμενικοί δείκτες

sos ΘΥΜΑΜΑΙ

- Ο δημιουργός του κειμένου εδράζει στους κειμενικούς δείκτες αναδεικνύοντας τις κύριες ιδέες που το διέπουν και παρουσιάζει εναργέστερα το κεντρικό - βασικό θέμα συντείνοντας και στην κατανόησή του.

- οφείλουμε κάθε φορά να τείνουμε:

- ✓ στον εντοπισμό τους
- ✓ στον σχολιασμό τους βάσει των δομικών συστατικών τους
- ✓ σε αναφορές παραδειγμάτων με χωρία του κειμένου του δημιουργού
- ✓ στην παρουσίαση της επικοινωνιακής αποτελεσματικότητάς τους / σκοπός – στόχος – πρόθεση χρήσης τους από τον κειμενογράφο

οι κειμενικοί δείκτες

αφορούν το περιεχόμενο:

- ✓ Τίτλος
- ✓ Πρόσωπα/Χαρακτήρες
- ✓ Συγκρούσεις
- ✓ Συνειρμοί
- ✓ Αξίες
- ✓ Ιδέες, αντιλήψεις
- ✓ Σκοποί
- ✓ Στάσεις -Συμπεριφορές
- ✓ Κοινωνικο-πολιτισμικές συνθήκες
- ✓ Ανθρώπινες σχέσεις
- ✓ Κοινωνικά προβλήματα
- ✓ Συναισθηματικό κλίμα
- ✓ Συγκείμενο
- ✓ Διακειμενικότητα

αφορούν την μορφή:

γλωσσικές/λεξικογραμματικές επιλογές (μακροπερίοδος – μικροπερίοδος λόγος, είδος λεξιλογίου, αναφορική – ποιητική γλώσσα, παρατακτική – υποτακτική σύνδεση, ασύνδετο σχήμα, ευθύς – πλάγιος λόγος, προσωπική – απρόσωπη σύνταξη, ονοματοποίηση, γραμματικοί χρόνοι, εγκλίσεις, ρηματικά πρόσωπα, σχήματα λόγου, σημεία στίξης)

- ✓ Το λογοτεχνικό γένος (π.χ. ποίηση, πεζογραφία) και το λογοτεχνικό είδος (π.χ. ιστορικό μυθιστόρημα)
 - ✓ Οι αφηγηματικές τεχνικές - Οι αφηγηματικοί τρόποι
 - ✓ Τα εκφραστικά μέσα (π.χ. σχήματα λόγου)
 - ✓ Η δομή
 - ✓ Η πλοκή
 - ✓ Το ύφος/υφολογικά γνωρίσματα
 - ✓ Επιλογή ενός λογοτεχνικού ρεύματος
 - ✓ Εικονοποιία
 - ✓ Στιχουργική
 - ✓ Θεατρικά στοιχεία
 - ✓ Τεχνική γραφής
 - ✓ **Στίξη** - Μέτρο, ομοιοκαταληξία
 - ✓ **Λέξεις- φράσεις που συνδέουν τα νοήματα**, επιλογή λεξιλογίου (ιδιοτυπίες, ιδίωμα, νεολογισμοί, ιδιόλεκτος...).
-

Τίτλος

Ενδεικτικές ερωτήσεις / δραστηριότητες του ΙΕΠ που αφορούν τον τίτλο

- ❖ -Ποιες πληροφορίες αντλείτε από τον **τίτλο του κειμένου**; Με ποιον **τρόπο προϋδεάζει τον αναγνώστη**; Θεωρείτε ότι ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο του κειμένου; Πιστεύετε ότι προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη; Είναι αποτελεσματικός; Ποιες είναι οι προσδοκίες βάσει του τίτλου; Δώστε έναν δικό σας (διαφορετικό) τίτλο.
- ❖ -Ποιες πληροφορίες παρέχει ο τίτλος σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο;
- ❖ -Ο τίτλος του κειμένου ανταποκρίνεται στην επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα.
- ❖ -**Στόχος του τίτλου ενός κειμένου** είναι να αποδώσει με τρόπο πυκνό, σύντομο κι εύστοχο το νόημα του και παράλληλα να προϋδεάσει τον αναγνώστη για ό,τι ακολουθεί, κεντρίζοντας ταυτόχρονα το ενδιαφέρον του. Πιστεύετε πως ο τίτλος του κειμένου εξυπηρετεί τη συγκεκριμένη λειτουργία;
- ❖ -Πώς συνδέεται το ρεπορτάζ με τον τίτλο του κειμένου;
- ❖ -Ποια σημεία του κειμένου ανταποκρίνονται στον τίτλο;

- ❖ **-Πώς συνδέεται ο τίτλος με το κείμενο;** Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με παραπομπές στο κείμενο.
- ❖ **-Πιστεύετε πως ο τίτλος του κειμένου είναι «εύστοχος»** αποδίδοντας το συνολικό νόημα του κειμένου ή «άστοχος»;
- ❖ **-Να δώσετε ένα δικό σας τίτλο στο κείμενο με αναφορική (ή ποιητική) λειτουργία της γλώσσας,** αντικαθιστώντας τον ήδη υπάρχοντα.
- ❖ **Πώς μας προϋδεάζει ο τίτλος για το θέμα [μέσα δημοσίευσης, χρονολογία, θέμα, συντάκτης κειμένου, κειμενικό είδος];**

Πώς δημιουργούμε τίτλο βάσει των παρακάτω :

α) Οπτική γωνία : Επιλέγουμε την οπτική γωνία προσέγγισης του θέματος.

β) Λειτουργία γλώσσας: Επιλέγουμε τη ποιητική, μεταφορική, συνυποδηλωτική, συγκινησιακή λειτουργία της γλώσσας προσδίδοντας υποκειμενισμό και αμεσότητα. Συχνά, λόγω, κυρίως, της συγκινησιακής λειτουργίας της γλώσσας, ο τίτλος εμπεριέχει **σχήματα λόγου**, όπως μεταφορές, παρομοιώσεις, **σημεία στίξης**, όπως θαυμαστικά, αποσιωπητικά κ. α. που στοχεύουν να διεγείρουν το ενδιαφέρον του δέκτη, αλλά και να προσδώσουν στον τίτλο έμφαση. Η αναφορική, κυριολεκτική, δηλωτική λειτουργία επιλέγεται, για να προσεγγίζουμε το θέμα αντικειμενικά, με σαφήνεια και επίσημο ύφος.

γ) Συντακτικά στοιχεία: Ως προς τη σύνταξη, ο λόγος μπορεί να είναι ελλειπτικός, αφού παραλείπονται όσα εννοούνται εύκολα, όπως το υποκείμενο του ρήματος.

δ) Ύφος: Ως προς το ύφος, αυτό ποικίλλει, ανάλογα με το περιεχόμενο του κειμένου (άμεσο, οικείο, τυπικό, σοβαρό, απλό, δραματικό, χιουμοριστικό, ειρωνικό, σαρκαστικό, προτρεπτικό, παραινετικό, χιουμοριστικό.)

ε) Γραμματικά στοιχεία :Ως προς τη γραμματική, από τον τίτλο παραλείπονται συχνά:

- ✓ τα ρήματα,
- ✓ τα άρθρα,
- ✓ οι σύνδεσμοι,
- ✓ οι προθέσεις, και
- ✓ λέξεις που εύκολα μπορούν να εννοηθούν. Αν στον τίτλο υπάρχει ρήμα, αυτό βρίσκεται στην ενεργητική φωνή, σε χρόνο ενεστώτα ή ιστορικό ενεστώτα ή αόριστο και στο γ' πρόσωπο.

στ) Χρήση σημείων στίξης : Συχνή είναι και η χρήση διάφορων σημείων στίξης, γιατί και η στίξη αποτελεί σχόλιο. Με τη χρήση π.χ. του ερωτηματικού

εκφράζεται απορία, αμφισβήτηση, ειρωνεία... ενώ με τα εισαγωγικά αποδίδεται διαφορετικό περιεχόμενο στις λέξεις. Έτσι, συχνά, ένας πομπώδης τίτλος, πρωτότυπος, χιουμοριστικός, δραματικός... διεγείρει συναισθηματικά τον δέκτη.

Πώς σχολιάζουμε τον τίτλο ενός κειμένου

Σχολιάζοντας τον τίτλο ενός κειμένου, προσέχουμε τα ακόλουθα στοιχεία:

- ✓ Την απουσία ρήματος και λεκτικών στοιχείων, όταν ευκόλως εννοούνται.
Ο ονοματικός λόγος προσδίδει επισημότητα, καθιστά πιο άμεση τη μετάδοση του μηνύματος.
- ✓ Τους χρόνους των ρημάτων και τις εγκλίσεις τους.
- ✓ Η οριστική δηλώνει βεβαιότητα, το πραγματικό.
- ✓ Η υποτακτική δηλώνει προσδοκία ή επιθυμία.
- ✓ Τα ρηματικά πρόσωπα που χρησιμοποιούνται, όπως α' και β' πρόσωπο για οικειότητα,
- ✓ αμεσότητα και ζωντάνια και γ' πρόσωπο για αντικειμενικότητα.
- ✓ Την αναφορική ή ποιητική χρήση της γλώσσας.
- ✓ Τη στίξη και τη λειτουργία της στο σχολιασμό του μηνύματος.
- ✓ Τις λέξεις που χρησιμοποιούνται (λαϊκές, λόγιες) και τα σχήματα λόγου, τη χρήση παροιμιών, λογοπαίγνιων.
- ✓ Το ύφος (απλό, οικείο, επίσημο, αυστηρό, ειρωνικό, γλαφυρό).
- ✓ Τη χρήση ενεργητικής ή παθητικής φωνής.
- ✓ Τη σειρά των λεκτικών συνόλων: Προτάσσεται όποιο λεκτικό σύνολο (ονοματικό ή ρηματικό) περιέχει τον όρο στον οποίο θέλει να δώσει έμφαση ο συγγραφέας.

Σημείωση: Συνυπολογίζουμε ότι όλες οι παραπάνω παράμετροι εξετάζονται ως προς την επίτευξη του επικοινωνιακού αποτελέσματος, του στόχου του συγγραφέα, την πρόθεση, το σκοπό του.

